

Kronične nezarazne bolesti

Kronične nezarazne bolesti kao vodeći uzroci smrti stanovnika Zadarske županije u razdoblju od 2005. do 2009. godine

(Chronic noncommunicable diseases like Major Causes of Death in the Population of Zadar County from 2005. to 2009.)

Ana Petrić

Zavod za javno zdravstvo Zadar

Ključne riječi: kronične nezarazne bolesti, smrtnost, Zadarska županija

Uvod

Kronične nezarazne bolesti vodeći su uzrok smrti danas u svijetu. U 2008. godini od kroničnih nezaraznih bolesti umrlo je oko 36 milijuna ljudi ili 63% od ukupno 57 milijuna umrlih. Najčešće su to bolesti srca i krvnih žila od kojih je u svijetu, prema procjenama, umrlo 17 milijuna ljudi ili 48% umrlih od kroničnih nezaraznih bolesti, od zloćudnih tumora 7,6 milijuna ili 21% od kroničnih nezaraznih bolesti, kroničnih respiratornih bolesti koje uključuju astmu i kroničnu opstruktivnu plućnu bolest, 4,2 milijuna i dijabetes 1,3 milijuna ljudi. Oko 80% umrlih od kroničnih nezaraznih bolesti je u zemljama s niskim i srednje visokim prihodima i 29% umrlih je mlađe od 60 godina dok kod zemalja s visokim prihodima taj udio iznosi 13%.

U Europi, pa i Hrvatskoj, udio kroničnih nezaraznih bolesti veći je od 80%. Među njima, kardiovaskularne bolesti su na prvom mjestu u svim europskim zemljama jer su odgovorne za više od polovine svih smrti, a za njima slijede zloćudni tumori koji su odgovorni za oko 20% svih smrti.

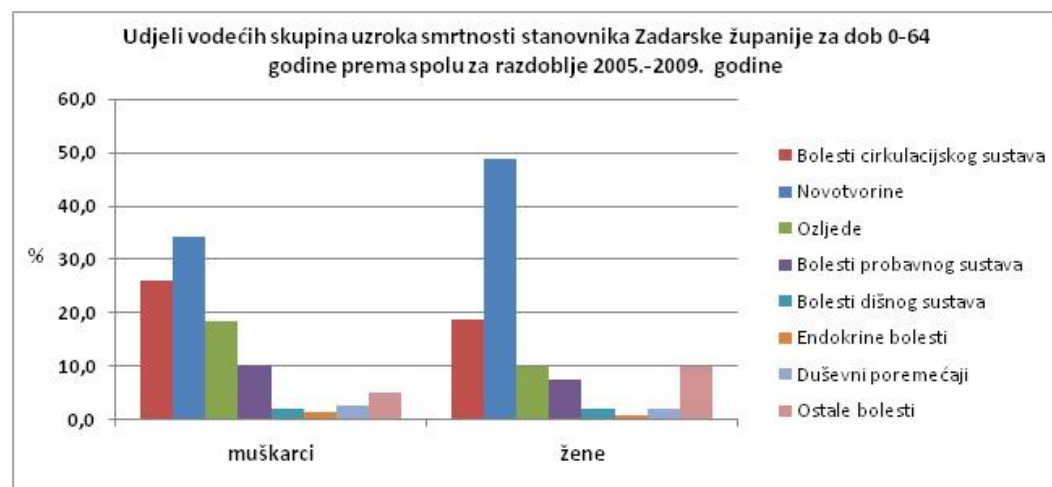
U Zadarskoj županiji također su kronične nezarazne bolesti vodeći uzroci smrtnosti, na prvom mjestu su bolesti cirkulacijskog sustava, zatim zloćudni tumori, te su na trećem mjestu ozljede, otrovanja i druge posljedice vanjskih uzroka.

Bolesti cirkulacijskog sustava u Zadarskoj županiji u razdoblju od 2005. do 2009. godine vodeći su uzrok smrti za oba spola i čine udio od 47,72% u ukupno umrlima, dok su novotvorine na drugom mjestu i čine udio od 25,25% u ukupno umrlima. U promatranom razdoblju u dobnoj skupini 0-64 godine bolesti cirkulacijskog sustava su na drugom mjestu po učestalosti iza novotvorina kod muškaraca i kod žena. U dobnoj skupini 65 i više godina bolesti cirkulacijskog sustava su na prvom mjestu i kod muškaraca i žena, iza kojih slijede novotvorine. U promatranom razdoblju na trećem mjestu su ozljede, otrovanja i druge posljedice vanjskih uzroka i čine udio od 5,73% u ukupno umrlim osobama. U dobnoj skupini 0-64 također su na trećem mjestu, dok u dobnoj skupini 65 i više godina ozljede, otrovanja i druge posljedice vanjskih uzroka su na petom mjestu.

Mnogi rizični čimbenici kao: pušenje, prehrana, alkohol, fizička neaktivnost i pretilost zajednički su za kronične nezarazne bolesti. Ako se otklone poznati rizični čimbenici, moguće je spriječiti 80% srčanih i cerebrovaskularnih bolesti te dijabetes tipa 2, kao i 40% karcinoma. Stoga je bitno provoditi mjere primarne prevencije kroz edukaciju o promjeni stila življenja uz zdravi izbor kao strategiju za postizanje tog cilja, te je nužna intersektorska suradnja na lokalnoj i nacionalnoj razini.

Rezultati za Zadarsku županiju

U Zadarskoj županiji u razdoblju od 2005. do 2009. godine umrlo je 1.619 osoba u dobi 0-64 godine. Od toga je 1.176 osoba muškog spola ili 72,64% i 443 osobe ženskog spola ili 27,36%. U promatranom razdoblju u dobi 0-64 godine oko dva ipo puta je veći broj umrlih muškaraca nego žena. Vodeće skupine bolesti u uzrocima smrtnosti za dob 0-64 i kod muškaraca i kod žena su novotvorine, kod žena čine udio od 48,98% od ukupno umrlih žena u toj dobi, dok kod muškaraca čine udio od 34,35% od ukupno umrlih muškaraca u toj dobi. Na drugom mjestu su bolesti cirkulacijskog sustava koje kod muškaraca čine veći udio u ukupnom broju umrlih muškaraca u ovoj dobi od 25,94%, a kod žena udio od 18,74%. Na trećem mjestu su ozljede, otrovanja i druge posljedice vanjskih uzroka od kojih umire veći broj muškaraca s udjelom od 18,54% u ukupnom broju umrlih muškaraca u toj dobi i 9,93% žena u ukupnom broju umrlih žena u ovoj dobi. (slika 1)

Slika 1.

U dobi 65 i više godina u razdoblju od 2005. do 2009. godine umrla je 7.181 osoba, od toga 3.384 osoba muškog spola ili 47,12% i 3.797 osoba ženskog spola ili 52,88%. U promatranom razdoblju nešto je veći broj umrlih žena nego muškaraca. Vodeća skupina bolesti su bolesti cirkulacijskih sustava kod oba spola, s nešto većim udjelom kod žena u ukupnom broju umrlih žena u ovoj skupini bolesti i iznosi 57,31%, dok kod muškaraca iznosi 48,35%. Na drugom mjestu su novotvorine kod oba spola s većim udjelom umrlih kod muškaraca od 27,63% i kod žena s udjelom od 17,54% u ukupnom broju umrlih žena u ovoj dobnoj skupini.

Na trećem mjestu su bolesti dišnog sustava, s većim udjelom umrlih kod muškaraca u ukupnom broju umrlih muškaraca u ovoj dobi, a iznosi 6,41%, dok kod žena udio iznosi 5.56% u ukupnom broju umrlih žena u ovoj skupini bolesti. (slika 2)

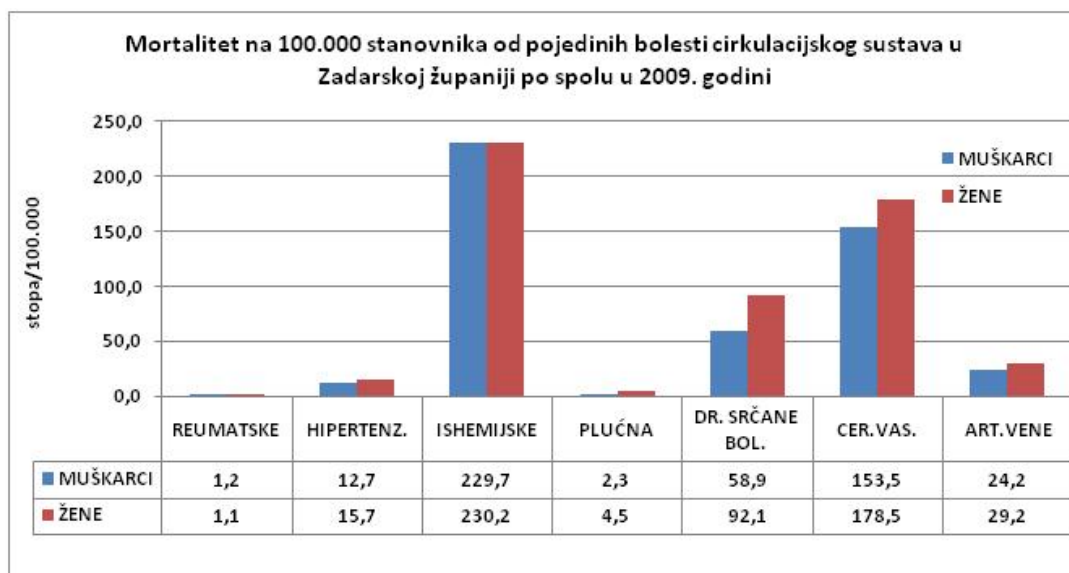
Slika 2.

Među deset vodećih uzroka smrti u ukupnoj dobi ako gledamo pojedinačne dijagnoze to su uglavnom dijagnoze iz skupine bolesti cirkulacijskog sustava (ishemijske bolesti srca, cerebrovaskularne bolesti i insuficijencija srca), neke zloćudne novotvorine (pluća, debelo crijevo, dojka), upala pluća, kronične bolesti donjeg dišnog sustava, šećerna bolest. Slično je kod muškaraca i žena uz razliku u rangu i pojavnosti bolesti koje su vezane uz spol. Kod muškaraca među deset vodećih uzroka smrti javlja se zloćudna novotvorina kestenjače (prostate) te kronične bolesti jetre i ciroza. Kod žena među zloćudnim novotvorinama najviše je umrlih od raka dojke, a među deset vodećih uzroka smrti javlja se i senilnost. (tablica 1)

Tablica 1. Deset vodećih uzroka smrti u Zadarskoj županiji ukupno 2005.-2009. godine

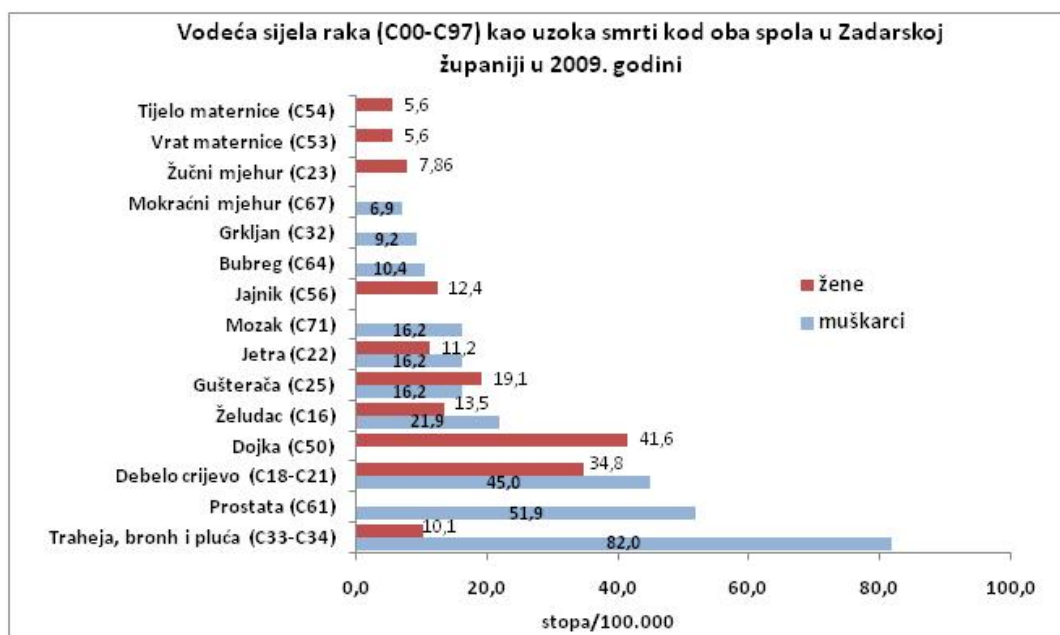
DIJAGNOZA	MKB - šifra	Ukupno	Muški	Rang	Ženski	Rang
Ishemijske bolesti srca	I 20-I25	1750	906	1	844	1
Cerebrovaskularne bolesti	I 60-I69	1451	627	2	824	2
Zloćudna novotvorina dušnika, dušnica (bronha) i pluća	C33- C34	440	356	3	84	10
Zloćudna novotvorina debelog crijeva, rektuma i anusa	C18- C21	345	195	5	150	5
Insuficijencija srca	I 50	400	133	8	267	3
Kronične bolesti jetre i ciroza	K 70, K 73, K 74	262	196	4	66	
Zloćudna novotvorina dojke	C50	173	8		165	4
Upala pluća	J12-J18	212	95	9	117	7
Dijabetes melitus	E10- E14	223	95	9	128	6
Zloćudna novotvorina prostate	C61	138	138	7	0	
Kronične bolesti donjeg dišnog sustava	J40-J47	242	139	6	103	8
Zloćudna novotvorina želuca	C16	132	90	10	42	
Senilnost	R54	120	23		97	9
Ostalo		2912	1559		1353	
UKUPNO		8800	4560		4240	

Kod bolesti cirkulacijskog sustava u 2009. godini u Zadarskoj županiji najvišu stopu smrtnosti imaju ishemijske bolesti srca i kod muškaraca i kod žena, a nakon njih cerebrovaskularne bolesti, koje su više kod žena a iznosile su 178,5/100.000 žena i kod muškaraca 153,5/100.000 muškaraca. Na trećem su mjestu druge srčane bolesti (insuficijencija srca, arrest srca itd.) s mortalitetom kod žena od 92,1/100.000 i kod muškaraca 58,9/100.000. Slijede bolesti arterija, kapilara i vena pa hipertenzivna i plućna bolest srca. Najniži mortalitet među bolestima cirkulacijskog sustava imaju akutne i kronične reumatske bolesti. (slika 3)

Slika 3.

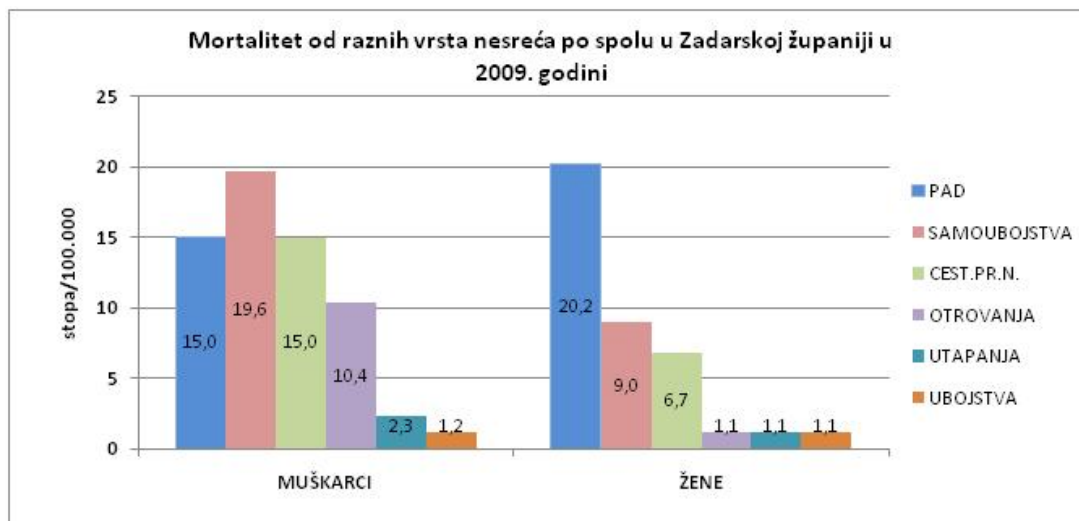
U 2009. godini u Zadarskoj županiji od zloćudnih novotvorina (C00-C97) umrla je 501 osoba, od toga 307 muškarca ili 61,2% i 194 žena ili 38,72%. Stopa smrtnosti na 100.000 stanovnika kod muškaraca iznosi 354,4/100.000 muškaraca, a kod žena 217,8/100.000 žena. Kod muškaraca najveću stopu smrtnosti ima rak traheje, bronha i pluća i iznosi 82,0/100.000 muškaraca, a kod žena rak dojke i iznosi 34,8/100.000 žena. (slika 4)

Slika 4.

U Zadarskoj županiji u 2009. godini na trećem mjestu uzroka smrti prema skupinama bolesti su ozljede, otrovanja i druge posljedice vanjskih uzroka i čine udio od 5,46% u ukupnom broju umrlih osoba. U dobnoj skupini 0-64 godine prema vodećim skupinama kao uzrocima smrtnosti kod oba spola u 2009. godini ova skupina bolesti je na trećem mjestu od koje umire veći broj muškaraca s udjelom od 18,54% i 9,93% žena u ukupnom broju umrlih žena u ovoj dobi. Dok je u dobnoj skupini 65 i više godina na petom mjestu u 2009. godini.

Vodeći vanjski uzroci smrti od ozljeda u 2009. godini kod muškaraca vidimo da su samoubojstva sa stopom od 19,6/100.000 muškaraca, te prometne nesreće i padovi sa istom stopom od 15,0/100.000 muškaraca u 2009. godini. Kod žena vodeći su padovi sa stopom od 20,2/100.000 žena i to su njihove vodeće smrtonosne nesreće prema mortalitetu. (slika 5)

Slika 5.

Literatura:

1. World Health Organization. Global status report on noncommunicable diseases 2010. World Health Organization 2011.
2. Vorko Jović A, Strnad M, Rudan I. Epidemiologija kroničnih nezaraznih bolesti. Medicinska naklada Zagreb, 2010.
3. World Health Organization. The global burden of disease. 2004. update. Geneva, 2008.
4. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Umrli prema uzroku smrti (detaljna klasifikacija), spolu i starosti po Županijama od 2005. do 2009. godine.

Kontakt osoba:

Ana Petrić, dr. med. spec. javnog zdravstva
 Zavod za javno zdravstvo Zadar
 Služba za socijalnu medicinu i javno zdravstvo
 Kolovare 2, 23 000 Zadar
 Tel: 023/300-835
 Fax: 023/212-072
 E-mail: ana.petric@ziz.htnet.hr